

ТОВ «Гене́за»

СХВАЛЕНО

Вченою радою ДЗВО «Університет менеджменту освіти»
НАПН України
протокол № 6 від 20 травня 2026 року

**ПРОГРАМА
ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ
ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ**

**«Сучасні підходи до викладання
історії та громадянської освіти»**

Київ – 2026

Розробники:

Білай Юрій Вікторович, директор Бердянської гімназії № 7 «Меотида» Бердянської міської ради, кандидат історичних наук.

Савко Оксана Володимирівна, заступник директора з методичної роботи, вчитель історії, вчитель-методист Товариство з обмеженою відповідальністю "Приватний заклад освіти "Май скул едюкейшн".

Сергієнко Всеволод Сергійович, в.о. начальника відділу змісту освіти Державної установи «Український інститут розвитку освіти», вчитель історії та правознавства Комунального закладу «Безлюдівський юридичний ліцей імені І. Я. Підкопая» спеціаліст I кваліфікаційної категорії, аспірант ХНПУ імені Г. С. Сковороди за напрямком історія та археологія.

Сергеева Наталія Вікторівна, доктор філософії, головний редактор ТОВ «Генеза».

Хомич Тетяна Анатоліївна, методист відділу експертизи навчальної літератури ДУ «Український інститут розвитку освіти».

Напрямок підвищення кваліфікації: сучасні підходи до навчання в Новій українській школі на рівні базової середньої освіти.

Розроблено на основі Типова програма підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти (наказ МОН України від 12.10.2022 № 904. Тема 2.1. Сучасні підходи до навчання в Новій українській школі).

Термін дії програми: з 21.05.2026 до 20.05.2031 року.

Рецензенти:

Маринченко Ганна Миколаївна, кандидат історичних наук, старший викладач кафедри історії НУК імені Адмірала Макарова, вчитель історії Миколаївського ліцею імені Олега Ольжича.

Трухан Олександр Феодосійович, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри історичної та громадянської освіти Інституту післядипломної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми підвищення кваліфікації вчителів курсу «Сучасні підходи до викладання історії та громадянської освіти» у 8–9 класах закладів загальної середньої освіти зумовлена впровадженням Концепції Нової української школи та Державного стандарту базової середньої освіти, що орієнтують освітній процес на формування історичних і громадянських компетентностей, критичного мислення та активної громадянської позиції учнів.

Освітня галузь «Громадянська та історична освіта» має значний потенціал для реалізації компетентнісного, діяльнісного та інтегративного підходів через розвиток історичного мислення, роботу з джерелами інформації, аналіз суспільних процесів і застосування знань у реальних життєвих ситуаціях.

Водночас у практиці закладів загальної середньої освіти існує потреба у підвищенні професійної готовності педагогів до проектування компетентнісно орієнтованого навчання, організації глибинного та дослідницького навчання, використання формувального оцінювання, інтерактивних і цифрових технологій, а також забезпечення ефективної взаємодії учнів у різних форматах навчання.

Програма спрямована на розвиток професійних компетентностей учителів щодо реалізації сучасних підходів до навчання історії та громадянської освіти, організації діяльнісного та глибинного навчання, розвитку історичного мислення і громадянських компетентностей учнів відповідно до вимог законодавства у сфері освіти.

Програма підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти спрямована на:

- удосконалення професійної компетентності педагогічних працівників щодо реалізації сучасних освітніх підходів у викладанні історії та громадянської освіти в Новій українській школі;
- розвиток умінь застосовувати компетентнісний, діяльнісний, особистісно орієнтований, інтегративний та середовищний підходи під час навчання історії та громадянської освіти;
- формування здатності організовувати навчання історії та громадянської освіти на засадах проблемно-орієнтованого, проектного та кооперативного навчання, спрямованих на розвиток історичного мислення та громадянських компетентностей учнів;
- розвиток умінь проектувати компетентнісно орієнтовані завдання, навчальні кейси та дослідницькі завдання, пов'язані з аналізом історичних подій, суспільних процесів і реальних життєвих ситуацій;
- формування здатності організовувати глибинне навчання історії та громадянської освіти, спрямоване на розуміння історичних процесів, розвиток критичного мислення, когнітивної гнучкості, уміння аналізувати джерела інформації та формувати аргументовані судження;

- розвиток умінь створювати освітнє середовище, що забезпечує активну навчальну діяльність учнів, їхню взаємодію, участь у дискусіях, рефлексію та відповідальність за результати навчання;
- опанування цифрових інструментів і ресурсів для ефективної організації навчання історії та громадянської освіти в умовах очного, дистанційного та змішаного форматів;
- формування навичок використання формувального оцінювання в навчанні історії та громадянської освіти, зокрема для відстеження прогресу учнів, розвитку історичного мислення, підтримки мотивації та формування здатності до самооцінювання й аргументованого висловлення власної позиції.

Провідна ідея програми полягає у впровадженні сучасних освітніх підходів до навчання історії та громадянської освіти, що забезпечують перехід від репродуктивного засвоєння фактологічного матеріалу до глибинного навчання, орієнтованого на розуміння історичних процесів і суспільних явищ, розвиток історичного мислення, критичного мислення та здатності учнів аналізувати інформацію, формувати аргументовані судження й застосовувати знання у реальних життєвих ситуаціях.

Особлива увага приділяється організації навчання через діяльність, дослідження та інтерпретацію історичних джерел і суспільних явищ, інтеграції знань і досвіду учнів, використанню проблемно-орієнтованого, проєктного та кооперативного навчання, а також розвитку рефлексивних умінь, здатності до дискусії, аргументації та усвідомленої громадянської позиції.

Учитель історії та громадянської освіти в межах цієї моделі виступає як фасилітатор освітнього процесу, який створює умови для активного й усвідомленого навчання, організовує освітнє середовище, що сприяє розвитку історичного мислення та громадянських компетентностей, підтримує індивідуальну освітню траєкторію учнів, формує здатність працювати з інформацією, критично її оцінювати, взаємодіяти з іншими та приймати відповідальні рішення.

Цільова група: педагогічні працівники закладів загальної середньої освіти, зокрема вчителі історії та громадянської освіти, які викладають або планують викладати предмети громадянської та історичної освітньої галузі в базовій середній школі (8–9 класи) відповідно до вимог Нової української школи.

Мета підвищення кваліфікації: розвиток професійної компетентності вчителів історії та громадянської освіти щодо реалізації сучасних освітніх підходів у Новій українській школі під час викладання предметів громадянської та історичної освітньої галузі в базовій середній школі (8–9 класи) шляхом опанування компетентнісного, діяльнісного, особистісно орієнтованого, інтегративного та середовищного підходів, використання сучасних методик навчання, зокрема проблемно-орієнтованого, проєктного та кооперативного навчання, розвитку історичного мислення та громадянських компетентностей учнів, застосування цифрових інструментів, практикоорієнтованих технологій, а також інструментів формувального оцінювання.

Завдання підвищення кваліфікації:

- забезпечити розвиток професійних компетентностей учителів історії та громадянської освіти щодо реалізації сучасних освітніх підходів у Новій українській школі;

- поглибити й розширити знання педагогічних працівників про сутність компетентнісного, діяльнісного, особистісно орієнтованого, інтегративного та середовищного підходів і сформуванню вміння застосовувати їх у процесі навчання історії та громадянської освіти;

- сформуванню вміння проєктувати освітній процес і навчальні заняття з історії та громадянської освіти на засадах проблемно-орієнтованого, проєктного та кооперативного навчання;

- розвинути здатність організовувати активну навчальну діяльність учнів, спрямовану на розвиток історичного мислення, критичного мислення, когнітивної гнучкості та формування громадянських компетентностей;

- сформуванню вміння розробляти та застосовувати компетентнісно орієнтовані завдання, навчальні кейси та дослідницькі завдання, пов'язані з аналізом історичних подій, суспільних процесів і реальних життєвих ситуацій;

- удосконалити вміння застосовувати сучасні методичні інструменти, цифрові технології та ресурси для навчання історії та громадянської освіти в умовах очного, дистанційного та змішаного навчання;

- розвинути здатність використовувати формувальне оцінювання під час навчання історії та громадянської освіти для відстеження навчального прогресу учнів, розвитку історичного мислення, підтримки мотивації та формування навичок самооцінювання й аргументованого висловлення власної позиції;

- поглибити теоретичні знання з історичної, громадянської та психолого-педагогічної підготовки і сформуванню здатність інтегрувати їх у практику професійної діяльності вчителя.

Перелік професійних компетентностей, що розвиваються: відповідно до професійного стандарту за професією «Вчитель закладу загальної середньої освіти» в межах професійної діяльності (наказ МОН України від 29.08.2024 № 1225):

предметно-методична компетентність (А2);

компетентність педагогічного партнерства (Б3);

здатність до навчання впродовж життя (Д1).

Очікувані результати

Після завершення програми слухач:

- аналізує та інтерпретує вимоги Державного стандарту базової середньої освіти в освітній галузі «Громадянська та історична освіта» в контексті реалізації сучасних освітніх підходів;

- добирає, обґрунтовує та застосовує ефективні методи і прийоми навчання історії та громадянської освіти відповідно до компетентнісного, діяльнісного, особистісно орієнтованого, інтегративного та середовищного підходів;

- проєктує освітній процес і сучасні уроки історії та громадянської освіти на засадах проблемно-орієнтованого, проєктного та кооперативного навчання;

- поєднує сучасні освітні підходи у процесі проектування та проведення навчальних занять з урахуванням вікових особливостей учнів 8–9 класів;
- конструює компетентнісно орієнтовані завдання, навчальні кейси та навчальні ситуації, пов'язані з аналізом історичних подій, суспільних процесів і реальних життєвих контекстів;
- організовує глибинне навчання історії та громадянської освіти, спрямоване на розуміння історичних процесів, встановлення причинно-наслідкових зв'язків, розвиток історичного мислення та критичного мислення учнів;
- застосовує цифрові інструменти та ресурси для організації навчання історії та громадянської освіти в умовах очного, дистанційного та змішаного форматів;
- використовує формувальне оцінювання під час навчання історії та громадянської освіти для відстеження навчального прогресу учнів, розвитку історичного мислення, підтримки мотивації та формування навичок самооцінювання;
- організовує навчальні проекти, дослідницьку діяльність і роботу з історичними джерелами та інформаційними ресурсами;
- забезпечує диференціацію та індивідуалізацію навчання з урахуванням освітніх потреб, здібностей і темпу навчання учнів;
- створює освітнє середовище, що сприяє розвитку історичного мислення, громадянських компетентностей, критичного мислення, когнітивної гнучкості та активної громадянської позиції учнів;
- формує в учнів уміння аналізувати, інтерпретувати та оцінювати інформацію, аргументувати власну позицію, брати участь у дискусіях і здійснювати рефлексію власної навчальної діяльності.

Особливості реалізації програми

Програма реалізується у дистанційній формі з використанням сучасних цифрових освітніх платформ і ресурсів для навчання історії та громадянської освіти, що забезпечують організацію синхронної та асинхронної взаємодії учасників освітнього процесу, зокрема можливості роботи з історичними джерелами, візуалізації історичних подій і процесів, аналізу інформації та організації спільної діяльності учнів.

Реалізація Програми передбачає поєднання різних форм організації навчання, зокрема:

- онлайн-лекцій із демонстрацією сучасних освітніх підходів до навчання історії та громадянської освіти;
- інтерактивних практичних занять, спрямованих на моделювання фрагментів уроків;
- роботи з історичними джерелами, навчальними кейсами та аналізу професійно орієнтованих педагогічних ситуацій;
- виконання практичних завдань із проектування уроків, створення компетентнісно орієнтованих завдань і навчальних матеріалів;

- самостійної роботи слухачів із опрацювання навчально-методичних матеріалів та цифрових ресурсів;
- індивідуальних і групових консультацій з викладачами щодо проектування та реалізації сучасного уроку;
- підсумкового оцінювання результатів навчання, зокрема через презентацію власних методичних розробок (фрагментів уроків, навчальних кейсів, завдань).

Програма може реалізовуватися у різних форматах залежно від організаційних умов:

- інтенсивному (короткостроковому) форматі з компактним розкладом занять протягом 1–2 тижнів;
- пролонгованому форматі з розподілом навчальних модулів і тем у часі, що забезпечує можливість апробації отриманих знань у практиці викладання історії та громадянської освіти.

Навчання здійснюється з урахуванням принципів гнучкості, доступності та практичної спрямованості, що передбачає поєднання синхронної участі в заняттях із самостійним опрацюванням матеріалів, виконанням практичних завдань і рефлексією власного педагогічного досвіду.

Особливістю реалізації Програми є її практикоорієнтований характер, що передбачає активне залучення слухачів до діяльності, спрямованої на розроблення сучасних уроків історії та громадянської освіти, створення компетентнісно орієнтованих завдань, організацію навчальних досліджень, проєктів, дискусій і кооперативної діяльності учнів.

Реалізація Програми потребує залучення педагогічних працівників, які мають досвід викладання історії та громадянської освіти або суміжних дисциплін, володіють сучасними методиками навчання, зокрема діяльними, проблемно-орієнтованими та проєктними технологіями, методами розвитку критичного мислення, а також цифровими інструментами для організації навчання. До проведення занять можуть залучатися тренери, практики та викладачі, які мають відповідну методичну підготовку та досвід упровадження сучасних освітніх підходів (за потреби – участь у тренінгах для тренерів).

Система та критерії оцінювання результатів навчання слухачів

Оцінювання результатів підвищення кваліфікації вчителів історії та громадянської освіти здійснюється відповідно до мети, завдань та очікуваних результатів Програми і ґрунтується на засадах компетентнісного, діяльнісного та особистісно орієнтованого підходів.

Система оцінювання є комбінованою та передбачає використання:

- **бальної шкали** (для визначення кількісного результату);
- **рівневої інтерпретації** (для якісної характеристики результатів навчання);
- **формульовального оцінювання** (для відстеження індивідуального прогресу слухачів, розвитку їхньої рефлексії та професійного зростання).

Загальна структура оцінювання (100 балів)

Вид діяльності	Максимальна кількість балів
Поточне оцінювання (практичні роботи: розроблення фрагментів уроків, компетентісно орієнтованих завдань, кейсів, робота з історичними джерелами)	40 балів
Активна участь у навчальній діяльності (участь у дискусіях, виконання інтерактивних вправ, аналіз педагогічних ситуацій, рефлексія, робота в групах)	10 балів
Підсумковий тест (перевірка теоретичних знань щодо сучасних освітніх підходів, методик навчання історії та громадянської освіти, освітніх інструментів)	20 балів
Мініпроект (розроблення та презентація фрагмента сучасного уроку, навчального кейсу або модуля з використанням сучасних підходів)	30 балів
Разом	100 балів

Критерії поточного оцінювання (40 балів)

Практичні роботи оцінюються за такими критеріями:

Критерій	Макс. бали
Відповідність завданню та орієнтація на формування історичного мислення й громадянських компетентностей	10
Використання сучасних освітніх підходів (компетентісний, діяльнісний, особистісно орієнтований, інтегративний, середовищний)	10
Організація активної навчальної діяльності учнів (інтерактивність, дискусії, кооперація, дослідницька та проєктна діяльність)	10
Практична спрямованість і можливість застосування знань у реальних суспільних та життєвих ситуаціях	5
Логічність, структурованість, коректність історичного змісту, робота з джерелами та обґрунтованість висновків	5

Критерії оцінювання активності (10 балів)

Оцінюється рівень залученості слухача до навчальної діяльності, зокрема участь у дискусіях, аналізі історичних джерел, виконанні інтерактивних вправ, груповій роботі та рефлексії:

- 9–10 балів – системна активна участь, ініціативність, здатність до аргументованого висловлення позиції, участь у дискусіях, рефлексія та підтримка взаємодії в групі;

- 6–8 балів – регулярна участь у навчальній діяльності, виконання завдань, участь у обговореннях і груповій роботі;

- 3–5 балів – епізодична участь, часткове виконання завдань, обмежена взаємодія;

- 0–2 бали – пасивна участь або відсутність навчальної діяльності.

Критерії підсумкового тестування (20 балів)

Оцінюється рівень засвоєння теоретичних знань щодо сучасних освітніх підходів, методик навчання історії та громадянської освіти, а також здатність застосовувати їх у професійній діяльності:

- 18–20 балів – високий рівень (глибоке розуміння сучасних освітніх підходів, здатність аналізувати й обґрунтовувати їх застосування у викладанні історії та громадянської освіти);

- 14–17 балів – достатній рівень (загалом правильне розуміння сучасних підходів і методик, уміння застосовувати їх із незначними неточностями);

- 10–13 балів – середній рівень (часткове розуміння сучасних підходів, фрагментарне застосування знань);

- менше 10 балів – початковий рівень (поверхнєве або недостатнє розуміння сучасних підходів до навчання).

Критерії оцінювання мініпроєкту (30 балів)

Критерій	Макс. бали
Відповідність сучасним освітнім підходам (компетентнісний, діяльнісний, особистісно орієнтований, інтегративний, середовищний)	10
Практична спрямованість, реалістичність і зв'язок із реальними історичними та суспільними контекстами	10
Використання інтерактивних, дослідницьких, проєктних і дискусійних методів навчання	5
Наявність елементів формульовального оцінювання (критерії, зворотний зв'язок, самооцінювання учнів)	3
Якість презентації, логіка побудови та обґрунтованість методичних рішень	2

Рівнева інтерпретація результатів

Кількість балів	Рівень
90–100	високий
75–89	достатній
60–74	середній
менше 60	початковий

Умови успішного завершення програми

Слухач вважається таким, що успішно завершив програму, якщо:

- набрав **не менше 60 балів зі 100**;
- виконав усі обов'язкові види робіт;
- продемонстрував **не менше ніж 80% правильних відповідей у підсумковому тесті**.

Документ про підвищення кваліфікації: Сертифікат.

Вартість програми: 750 гривень.

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Програмою передбачено поєднання інтерактивних лекційних занять і практикоорієнтованої навчальної діяльності, спрямованої на формування здатності педагогічних працівників реалізовувати сучасні освітні підходи до навчання в Новій українській школі (компетентнісний, діяльнісний, особистісно орієнтований, інтегративний, середовищний) та застосовувати відповідні методичні інструменти у викладанні історії та громадянської освіти.

Особливістю реалізації Програми є переважання діяльнісних і практичних форм роботи, зокрема аналіз професійно орієнтованих кейсів, робота з історичними джерелами, виконання практичних завдань, моделювання навчальних ситуацій, розроблення фрагментів уроків і навчальних проєктів, організація дискусійної, кооперативної та рефлексивної діяльності учнів.

Самостійна робота передбачає опрацювання навчальних матеріалів, аналіз історичних і суспільних кейсів, виконання індивідуальних завдань, підготовку до практичних занять, а також осмислення та рефлексію власної професійної діяльності в контексті реалізації сучасних освітніх підходів.

Підсумкові заходи включають виконання практичних робіт у межах кожного модуля Програми та підсумкове оцінювання, що передбачає тестування і захист мініпроєкту.

Зміст Програми складається з двох модулів і взаємопов'язаних навчальних тем, спрямованих на формування у педагогічних працівників здатності:

- реалізовувати сучасні освітні підходи у викладанні історії та громадянської освіти;

- організовувати активну навчальну діяльність учнів на засадах проблемно-орієнтованого, проєктного та кооперативного навчання;
- формувати історичне мислення та громадянські компетентності учнів;
- інтегрувати зміст навчання та забезпечувати його практичну спрямованість;
- використовувати компетентнісно орієнтовані завдання, кейси, роботу з історичними джерелами та проєктні технології;
- застосовувати цифрові інструменти та формувальне оцінювання.

На завершальному етапі навчання за Програмою слухачі проходять підсумкове тестування та виконують підсумковий мініпроєкт.

Підсумкове тестування спрямоване на перевірку розуміння слухачами сучасних освітніх підходів у Новій українській школі, особливостей їх реалізації у викладанні історії та громадянської освіти, а також здатності добирати та застосовувати відповідні методичні інструменти.

Підсумковий мініпроєкт передбачає розроблення методичного матеріалу (фрагмента уроку, навчального кейсу, практичного завдання або навчального проєкту), побудованого на засадах сучасних освітніх підходів до навчання історії та громадянської освіти.

У межах виконання підсумкового мініпроєкту слухачі:

- визначають тему, мету та очікувані результати навчання з урахуванням компетентнісного підходу;
- проєктують навчальну діяльність учнів із використанням діяльнісних, інтерактивних, дослідницьких і кооперативних методів;
- добирають методи, форми та інструменти організації освітнього процесу;
- розробляють компетентнісно орієнтовані завдання, навчальні кейси, завдання для роботи з історичними джерелами;
- передбачають елементи формувального оцінювання та рефлексії.

Результати виконання підсумкового мініпроєкту презентуються під час його захисту, у межах якого слухачі обґрунтовують методичні рішення, демонструють здатність реалізовувати сучасні освітні підходи у викладанні історії та громадянської освіти та отримують професійний зворотний зв'язок.

Загальний обсяг Програми становить **30 годин**, з них:

- **9 годин** – лекційні заняття
- **14 годин** – практичні заняття
- **5 годин** – самостійна робота
- **2 години** – контрольні заходи

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№	Освітній компонент (модуль, тема)	Засоби провадження			
		Кількість годин			
		Лекції	Прак тичн і	Само стійн а	Всього

			занят тя	робо та	
Модуль 1. Сучасні підходи в історичній та громадянській освіті: від теорії до проєктування навчання					
1.	Тема 1.1. Історія та громадянська освіта в НУШ: нові цілі, підходи і результати навчання	1	1		2
2.	Тема 1.2. Компетентнісний, діяльнісний і особистісно орієнтований підходи: як це працює на уроці	1	1		2
3.	Тема 1.3. Інтегративний і середовищний підходи: навчання через контекст, простір і досвід учня	1	1		2
4.	Тема 1.4. Учень як дослідник: глибинне навчання, історичне мислення і формування громадянських компетентностей	1	2	1	4
5.	Тема 1.5. Дизайн сучасного уроку: від теми до компетентнісного результату (з урахуванням різних форматів навчання)	1	2	1	4
Разом за модулем		5	7	2	14
Модуль 2. Практика реалізації сучасних підходів: інструменти, методики, освітні рішення					
6.	Тема 2.1. Урок як дослідження: проблемне навчання в історії та громадянській освіті	1	1	1	3
7.	Тема 2.2. Проєктне навчання: планування, реалізація та оцінювання навчальних проєктів	1	1		2
8.	Тема 2.3. Кооперативне навчання: взаємодія, групова робота і оцінювання результатів діяльності учнів	1	2	1	4
9.	Тема 2.4. Компетентнісно орієнтовані завдання: конструювання, приклади, адаптація під різний рівень учнів	1	1	1	3
10.	Тема 2.5. Сучасний урок у різних форматах: очне, дистанційне і змішане навчання. Рефлексія та розвиток критичного мислення		2		2
Разом за модулем		4	7	3	13
Усього		9	14	5	28
Підсумкові заходи		0	2	0	2
11.	Тестування		1		1

12.	Захист підсумкового навчального мініпроєкту		1		1
-----	---	--	---	--	---

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. СУЧАСНІ ПІДХОДИ В ІСТОРИЧНІЙ ТА ГРОМАДЯНСЬКІЙ ОСВІТІ: ВІД ТЕОРІЇ ДО ПРОЄКТУВАННЯ НАВЧАННЯ

Тема 1.1. Історія та громадянська освіта в НУШ: нові цілі, підходи і результати навчання.

Сучасні освітні підходи як основа навчання історії та громадянської освіти в Новій українській школі: компетентнісний, діяльнісний, особистісно орієнтований, інтегративний і середовищний, їх взаємозв'язок у формуванні історичного мислення та громадянських компетентностей учнів.

Зміна освітніх пріоритетів від засвоєння фактів до розвитку критичного мислення, уміння аналізувати джерела, аргументувати позицію та застосовувати знання в реальних суспільних ситуаціях.

Роль учителя як фасилітатора навчання, який організовує активну діяльність учнів, а учня – як дослідника й активного учасника освітнього процесу. Практична спрямованість і рефлексія як умова ефективного навчання.

Тема 1.2. Компетентнісний, діяльнісний і особистісно орієнтований підходи: як це працює на уроці.

Сутність компетентнісного, діялісного та особистісно орієнтованого підходів у навчанні історії та громадянської освіти, їх практична реалізація на уроці та взаємозв'язок у формуванні ключових і предметних компетентностей учнів.

Організація навчальної діяльності учнів як активних учасників процесу: робота з історичними джерелами, аналіз подій і явищ, виконання практичних завдань, участь у дискусіях і прийнятті рішень.

Урахування індивідуальних особливостей учнів, створення умов для їхнього розвитку, мотивації та залучення до навчання. Орієнтація на практичну діяльність, розвиток критичного мислення та формування здатності застосовувати знання в реальних життєвих ситуаціях.

Тема 1.3. Інтегративний і середовищний підходи: навчання через контекст, простір і досвід учня.

Сутність інтегративного та середовищного підходів у навчанні історії та громадянської освіти, їх роль у поєднанні змісту різних освітніх галузей і створенні цілісного освітнього досвіду учнів.

Навчання через контекст реальних історичних і суспільних подій, використання освітнього середовища як ресурсу (джерела, медіа, локальна історія, соціальний досвід учнів).

Орієнтація на зв'язок навчання з життям, залучення досвіду учнів, розвиток уміння інтерпретувати інформацію, встановлювати зв'язки та формувати власну позицію.

Тема 1.4. Учень як дослідник: глибинне навчання, історичне мислення і формування громадянських компетентностей.

Глибинне навчання як основа розвитку історичного мислення та громадянських компетентностей учнів, орієнтація на розуміння, аналіз і інтерпретацію історичних і суспільних процесів.

Організація навчання через дослідження: робота з історичними джерелами, постановка запитань, аналіз інформації, встановлення причинно-наслідкових зв'язків, формування аргументованих висновків.

Розвиток критичного мислення, уміння оцінювати інформацію, формувати власну позицію та брати участь у суспільному житті як результат активної пізнавальної діяльності учнів.

Тема 1.5. Дизайн сучасного уроку: від теми до компетентнісного результату (з урахуванням різних форматів навчання).

Проектування сучасного уроку історії та громадянської освіти на засадах компетентнісного підходу: визначення мети, очікуваних результатів, добір змісту, методів і форм навчання.

Побудова уроку як цілісної діяльності учнів: активні методи, робота з джерелами, кейсами, дискусіями, інтерактивними завданнями.

Адаптація уроку до очного, дистанційного та змішаного форматів навчання, використання цифрових інструментів і організація рефлексії як обов'язкового етапу навчального процесу.

МОДУЛЬ 2. ПРАКТИКА РЕАЛІЗАЦІЇ СУЧАСНИХ ПІДХОДІВ: ІНСТРУМЕНТИ, МЕТОДИКИ, ОСВІТНІ РІШЕННЯ

Тема 2.1. Урок як дослідження: проблемне навчання в історії та громадянській освіті.

Проблемне навчання як спосіб організації уроку історії та громадянської освіти, спрямований на активне пізнання, постановку запитань і пошук рішень.

Створення проблемних ситуацій на основі історичних подій і суспільних явищ, організація дослідницької діяльності учнів: аналіз джерел, обговорення, формування гіпотез і висновків.

Розвиток критичного мислення, уміння аргументувати позицію та приймати обґрунтовані рішення в процесі навчання.

Тема 2.2. Проектне навчання: планування, реалізація та оцінювання навчальних проєктів.

Проектне навчання як ефективний підхід до формування історичного мислення та громадянських компетентностей учнів.

Етапи реалізації навчального проєкту: визначення теми й мети, планування діяльності, виконання дослідження, презентація результатів.

Організація роботи з історичними та суспільними темами, використання джерел, розвиток співпраці, відповідальності та вміння представляти й оцінювати результати навчання.

Тема 2.3. Кооперативне навчання: взаємодія, групова робота і оцінювання результатів діяльності учнів.

Кооперативне навчання як організація спільної діяльності учнів, спрямованої на взаємодію, обмін думками та досягнення спільного результату.

Використання групових форм роботи в навчанні історії та громадянської освіти: обговорення, аналіз джерел, виконання спільних завдань і проєктів.

Оцінювання результатів діяльності учнів, поєднання формувального оцінювання, взаємооцінювання та самооцінювання, розвиток відповідальності та навичок співпраці.

Тема 2.4. Компетентнісно орієнтовані завдання: конструювання, приклади, адаптація під різний рівень учнів.

Компетентнісно орієнтовані завдання як інструмент формування історичного мислення та громадянських компетентностей учнів.

Принципи конструювання завдань: робота з історичними джерелами, аналіз подій і суспільних процесів, застосування знань у життєвих ситуаціях.

Адаптація завдань до різного рівня підготовки учнів, забезпечення диференціації навчання та створення умов для успішної участі кожного учня.

Тема 2.5. Сучасний урок у різних форматах: очне, дистанційне і змішане навчання. Рефлексія та розвиток критичного мислення.

Організація навчання історії та громадянської освіти в очному, дистанційному та змішаному форматах, використання цифрових інструментів і ресурсів.

Адаптація методів і форм роботи для забезпечення активної участі учнів, взаємодії та досягнення результатів навчання в різних умовах.

Рефлексія як обов'язковий етап уроку, розвиток критичного мислення, вміння аналізувати інформацію, оцінювати джерела та формувати аргументовану позицію.

3.1. Орієнтовний перелік практичних робіт

Модуль 1. Сучасні підходи в історичній та громадянській освіті: від теорії до проєктування навчання

1. Аналіз уроку історії / громадянської освіти на відповідність сучасним освітнім підходам (НУШ)
2. Проєктування фрагмента уроку з використанням компетентнісного та діяльнісного підходів

3. Розроблення навчального завдання на формування історичного мислення (робота з джерелом, аналіз події, встановлення причинно-наслідкових зв'язків)
4. Моделювання навчальної ситуації з використанням інтегративного підходу (поєднання історії з іншими освітніми галузями або реальним життям)
5. Створення освітнього середовища уроку (сценарій діяльності учнів)
6. Аналіз і добір історичних джерел для організації навчальної діяльності учнів (визначення типів джерел, завдань до них, очікуваних результатів)
7. Розроблення структури сучасного уроку з урахуванням різних форматів навчання

Модуль 2. Практика реалізації сучасних підходів: інструменти, методики, освітні рішення

1. Розроблення проблемного завдання або проблемної ситуації до уроку історії / громадянської освіти
2. Конструювання навчального проекту з історії або громадянської освіти (тема, мета, етапи, продукт, оцінювання)
3. Моделювання кооперативної діяльності учнів на уроці (розподіл ролей, завдання для груп, очікувані результати)
4. Розроблення компетентнісно орієнтованого завдання або кейсу (робота з реальними суспільними ситуаціями або історичними подіями)
5. Створення системи запитань для розвитку критичного мислення (аналіз джерел, аргументація, оцінка інформації)
6. Адаптація уроку до різних форматів навчання (очно, дистанційно, змішано)
7. Розроблення елементів формувального оцінювання до уроку

3.2. Орієнтовний перелік питань для самостійного опрацювання

Модуль 1. Сучасні підходи в історичній та громадянській освіті: від теорії до проєктування навчання

1. У чому сутність сучасних освітніх підходів НУШ і як вони реалізуються у викладанні історії та громадянської освіти?
2. Які відмінності між традиційним і компетентнісно орієнтованим навчанням у цій освітній галузі?
3. Як формувати історичне мислення учнів через роботу з історичними джерелами та аналіз подій?
4. Яким чином організувати діяльнісне навчання на уроці (які види діяльності є найбільш ефективними)?
5. Як інтегрувати зміст історії та громадянської освіти з іншими предметами та реальними життєвими ситуаціями?
6. Яку роль відіграє освітнє середовище у формуванні активної навчальної позиції учнів?
7. Як змінюється роль учителя і учня в умовах реалізації сучасних освітніх підходів?

Модуль 2. Практика реалізації сучасних підходів: інструменти, методики, освітні рішення

1. Як організувати проблемне навчання на уроці історії та громадянської освіти? Які типи проблемних запитань є найбільш ефективними?
2. Які етапи розроблення навчального проєкту та як забезпечити його практичну спрямованість?
3. Як організувати кооперативне навчання: які моделі групової роботи є ефективними та як розподіляти ролі учнів?
4. Як конструювати компетентнісно орієнтовані завдання для різних рівнів підготовки учнів?
5. Які прийоми сприяють розвитку критичного мислення та аргументації учнів під час навчання?
6. Як ефективно організувати навчання в умовах очного, дистанційного та змішаного форматів?
7. Які інструменти формування оцінювання доцільно використовувати для підтримки навчального прогресу учнів?

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Державний стандарт базової середньої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standarti-v-povnoyi-zagalnoi-serednoi-osviti-i300920-898>
2. Про освіту : Закон України від 05 вересня 2017 р. № 2145-VIII. Відомості Верховної Ради України. 2017. № 38–39. Ст. 380. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
3. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 13 липня 2020 р. № 764-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
4. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 р. № 988-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-%D1%80#Text>
5. Професійний стандарт «Учитель закладу загальної середньої освіти» : наказ Міністерства освіти і науки України від 29 серпня 2024 р. № 1225. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vchytel-zakladu-zahalnoi-serednoi-osvity>
6. Концепція розвитку цифрових компетентностей : розпорядження Кабінету Міністрів України від 03 березня 2021 р. № 167-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-%D1%80#Text>
7. Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України щодо підвищення кваліфікації педагогічних працівників : постанова Кабінету Міністрів України від 25 липня 2023 р. № 800. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2023-%D0%BF#Text>

8. Щодо оновлених вимог до програм підвищення кваліфікації педагогічних працівників : лист Міністерства освіти і науки України від 22 листопада 2023 р. № 1/10919-23. URL: <https://mon.gov.ua>

Основна література

1. Нова українська школа : концептуальні засади реформування середньої школи. – Київ : МОН України, 2016.
2. Нова українська школа : poradnik dla vchytelja / za red. N. M. Bibik. – Київ : Плеяди, 2017. – 206 с.
3. Пометун О. І. Компетентнісний підхід у сучасній історичній освіті. – Київ : Видавничий дім «Освіта», 2018.
4. Пометун О. І., Фрейман Г. О. Методика навчання історії в школі. – Київ : Генеза, 2019.
5. Салата О. О. Підвищення кваліфікації вчителів історії та громадянської освіти як сучасна освітня потреба // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. – 2024.
6. Реформи загальної середньої освіти в Україні: ключові компетентності для сучасного суспільства // Eurydice.
7. Оцінювання за групами результатів. Історія. Формувальне оцінювання // Нова українська школа.

Додаткова література

1. Пометун О. І. Сучасний урок історії: компетентнісний підхід. – Київ : Освіта, 2020.
2. Пометун О. І. Формування громадянської компетентності учнів у сучасній школі. – Київ : Освіта, 2018.
3. Гупан Н. М. Методика навчання історії в закладах загальної середньої освіти. – Київ : ВЦ «Академія», 2020.
4. Власов В. С., Данилевська О. М. Історія України. Методика навчання. – Київ : Генеза, 2019.
5. Нова українська школа: формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів / за ред. О. І. Локшиної. – Київ : Педагогічна думка, 2020.
6. Методичні рекомендації щодо викладання історії та громадянської освіти у закладах загальної середньої освіти. – Київ : МОН України, 2023.
7. Освіта для демократичного громадянства і прав людини : методичні матеріали / Рада Європи, адапт. укр. вид. – Київ, 2019.
8. Коваленко О. М. Розвиток критичного мислення учнів на уроках історії. – Харків : Основа, 2019.